

Euroopan alueiden komitean päätöslauselma aiheesta ”Oikeusvaltioperiaate EU:ssa paikallisesta ja alueellisesta näkökulmasta”

(2017/C 272/02)

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA (AK), joka

- ottaa huomioon 11. maaliskuuta 2014 annetun komission tiedonannon ”Uusi EU:n toimintakehys oikeusvaltioperiaatteen vahvistamiseksi” (COM(2014) 158) sekä EU:n neuvoston ja neuvostossa kokoontuneiden jäsenvaltioiden 16. joulukuuta 2014 antamat päätelmät oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamisen varmistamisesta,
 - ottaa huomioon 12. helmikuuta 2015 antamansa lausunnon ”Paikallis- ja alueviranomaiset ja oikeusvaltion ja perusoikeuksien monitasoinen suojelu EU:ssa”,
 - ottaa huomioon Euroopan parlamentin 25. lokakuuta 2016 antaman päätöslauselman suosituksista komissiolle demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta,
 - ottaa huomioon EU:sta tehdyn sopimuksen (SEU) 4 artiklan 3 kohdan ja 5 artiklan toissijaisuusperiaatteen soveltamisesta,
1. on huolissaan siitä, että useat viime vuosien kehityssuuntaukset Euroopan unionissa ja koko maailmassa kyseenalaistavat oikeusvaltioperiaatteen, joka on yksi demokratian peruspilareista.
 2. korostaa, että Euroopan unionin perustan muodostavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen (SEU) 2 artiklassa, EU:n perusoikeuskirjassa ja Euroopan ihmisoikeusyleissopimuksessa vahvistetut yhteiset arvot, joihin kuuluvat demokratian kunnioittaminen ja oikeusvaltioperiaate.
 3. odottaa, että jäsenvaltiot noudattavat veloitettaan kunnioittaa näitä arvoja, sillä ne ovat perusta jäsenvaltioiden väliselle, jäsenvaltioiden ja EU:n toimielinten väliselle ja erityisesti kansalaisten ja kaikkien hallintotasojen väliselle vastavuoroiselle luottamukselle.
 4. panee lisäksi merkille, että Euroopan komissio, Eurooppa-neuvosto, EU:n tuomioistuin sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ja Euroopan neuvosto ovat monessa yhteydessä vahvistaneet oikeusvaltioperiaatteen merkitsevän ainakin seuraavien periaatteiden noudattamista: laillisuus, avoimuus, vastuuvollisuus, vallanjako, demokraattinen ja moniarvoinen lainsäädäntäprosessi, oikeusvarmuus, toimeenpanovallan mielivaltaisten säädösten kieltäminen, riippumattomat ja puolueettomat tuomioistuimet, tehokas tuomioistuinvalvonta, perusoikeuksien kunnioittaminen, yhdenvertaisuus lain edessä, sananvapaus ja kokoontumisvapaus.
 5. toteaa kuitenkin, että käytössä olevilla välineillä ei ole onnistuttu varmistamaan näiden periaatteiden tinkimätöntä soveltamista ja noudattamisen valvontaa.
 6. korostaakin, että kansalaisten kokemukset oikeusvaltion toteutumisesta paikallis- ja aluetasolla ovat aivan yhtä tärkeitä kuin heidän kokemuksensa oikeusvaltion toteutumisesta valtakunnallisella ja Euroopan tasolla.
 7. toteaa, että EU:ssa on lähes satatuhatta valtiotasoa alemmaa hallintotahoa, jotka kantavat merkittävän vastuun perusoikeuksien ja -vapauksien täytäntöönpanosta asioidessaan kansalaisten koko kirjon kanssa.
 8. katsoo, että panokset ovat suuremmat kuin koskaan EU:n laatiessa itselleen tehokasta oikeusvaltiomekanismia: Euroopan muuttuvassa turvallisuustilanteessa ja yhden sen jäsenvaltion erotessa EU:n täytyy tulla yhtenäisemmäksi ja päästä yhteisymmärrykseen siitä, että eurooppalainen solidaarisuus ei ole yksisuuntaista. Kaikkien EU:n jäsenvaltioiden ja kaikkien hallintotasojen tulisi noudattaa vastavuoroisia veloitteitaan ja puolustaa Euroopan unionia arvoyhteisönä sellaista Euroopan laajuisista nousevaa suuntausta vastaan, jossa kyseenalaistetaan Euroopan perusarvot.
 9. korostaa, että oikeusvaltioperiaatteen ja perusoikeuksien vaalimiseksi on erittäin tärkeää, että aktiiviset, riippumattomat ja moniarvoiset kansalaisyhteiskunnan organisaatiot ja kansalaisjärjestöt osallistuvat demokraattisiin prosesseihin ja valtion instituutioiden ja vallankäyttäjien asianmukaisen valvonnan tarkkailuun.

10. korostaa, että vaikka vuoden 2014 kehukseen perustuvat oikeusvaltiosuosituksukset ovat edelleen voimassa, kehys ei ole tähän mennessä johtanut konkreettisiin tuloksiin. On erityisen harmillista, että oikeusvaltioperiaatetta koskevassa kehuksessa annetaan ohjeet ”rakentavaan vuoropuheluun” komission ja asianomaisten jäsenvaltioiden välillä muttei oteta alusta alkaen mukaan eri hallintotasoa, kuten paikallis- ja aluetasoa, tai kansalaisyhteiskuntaa. Tämä on sitäkin valitettavampaa, kun otetaan huomioon, että EU:n toimielinten ja jäsenvaltioiden tulisi aina tehdä selväksi, että silloinkin kun tietyn jäsenvaltion hallitukseen kohdistuva menettely on käynnissä, tarkoituksena ei ole eristää valtiota vaan yhteistyö kyseisen valtion yhteiskunnan kanssa on edelleen toivottavaa.

11. antaakin tukensa Euroopan parlamentin 25. lokakuuta 2016 hyväksymälle päätöslauselmalle, jossa esitetään komissiolle suosituksia demokratiaa, oikeusvaltiota ja perusoikeuksia koskevan EU:n järjestelmän perustamisesta nykyisten välineiden pohjalta, ja katsoo, että mekanismia olisi sovellettava kaikilla hallintotasoilla.

12. korostaa, että tällaisen mekanismin tulisi olla puolueeton, perustua näyttöön ja tosiseikkoihin sekä oikeudenmukaiseen arvioon ja kaikkien jäsenvaltioiden yhtäläisen kohtelun periaatteeseen ja noudattaa toissijaisuuden ja oikeasuhtaisuuden periaatteita.

13. odottaa, että mekanismeissa toisaalta osallistetaan täysimääräisesti paikallisviranomaiset komission ja jäsenvaltioiden väliseen vuoropuheluun ja toisaalta annetaan niille mahdollisuus saattaa asioita suoraan komission käsiteltäväksi, jos ne havaitsevat oikeusvaltioon kohdistuvia uhkia.

14. painottaa, että ehdokasmaita Kööpenhaminan arviointiperusteiden mukaisesti sitovia velvoitteita on sovellettava jäsenvaltioihin myös Euroopan unioniin liittymisen jälkeen EU:sta tehdyn sopimuksen 2 artiklan nojalla ja että tällä perusteella kaikkien jäsenvaltioiden kaikkia hallintotasoa olisi arvioitava mekanismin mukaisesti, jotta varmistetaan niiden sitoutuminen EU:n perusarvojen eli perusoikeuksien, demokraattisten instituutioiden ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamiseen.

15. toteaa, että järjestäytyneet rikollisuus ja korruptio nakertavat demokratiaa ja oikeusvaltiota ja aiheuttavat merkittäviä taloudellisia, sosiaalisia ja poliittisia vääristymiä. Uuden mekanismin tulisi mahdollistaa kansainvälisten ja EU:n normien parempi täytäntöönpano ja noudattamisen valvonta sekä järjestäytyneen rikollisuuden ja korruption vastaisen toiminnan puutteiden ja esteiden poistaminen kaikilla hallintotasoilla. Paikallis-, alue- ja valtiotason viranomaisten vahva sitoutuminen on keskeinen edellytys konkreettisille korruption torjuntatoimenpiteille ja korruption vastaisen toiminnan jatkuvuudelle ja peruuttamattomuudelle. Korruptiolainsäädäntöä tulee soveltaa tasavertaisesti kaikkiin ja sen noudattamista valvoa kaikilla tasoilla, jotta kansalaiset, kansalaisyhteiskunta ja viranomaiset voisivat luottaa EU:n jäsenvaltioiden oikeusjärjestelmiin.

16. on huolissaan siitä, että oikeusvaltiosuosituksukset saattavat innostaa vaatimaan poliittisten ehtojen käyttöönottoa. Alueiden komitea vastustaa voimakkaasti ajatusta siitä, että paikallis- ja alueviranomaiset olisivat valtionhallitusten harjoittaman politiikan vankeja ja että kunnille ja alueille tarkoitettu EU:n rahoitus voitaisiin siten keskeyttää valtiotason politiikan vuoksi. Komitea kannattaa kuitenkin kumppanuussopimuksiin sisältyviä määräyksiä rahoituksen keskeyttämisestä, jos paikallis- ja alueviranomaiset rikkovat oikeusvaltioperiaatetta.

17. toteaa, että lehdistönvapauden ja moniarvoisuuden rajoittaminen sekä tiedon manipulointi, jota modernin teknologian kehitys ja sosiaalinen media ovat helpottaneet, vaikuttavat haitallisesti demokratiaan kaikilla hallintotasoilla. Parhaillaan tehtävä audiovisuaalisia mediapalveluja koskevan direktiivin tarkistus onkin siksi hyvin tärkeä. Kuten AK toteaa, siinä tulisi varmistaa, että

— kansallisten sääntelyviranomaisten riippumattomuus sekä julkisesta vallasta että audiovisuaalialan toimijoista ja poliittisista puolueista on audiovisuaaliseen mediaan sovellettavan unionin sääntelyn perusta, joka jokaisen jäsenvaltion tulee ehdottomasti taata ja joka on tiedotuksen monipuolisuuden ja moniarvoisten mediamarkkinoiden tärkein tae Euroopassa, jäsenvaltioissa sekä alue- ja paikallistasolla.

— omistussuhteet media-alalla ovat läpinäkyviä.

— jakoalustojen tarjoajien rooli on määritetty sekä audiovisuaalisista mediapalveluista annettavassa direktiivissä että sähköistä kaupankäyntiä koskevassa direktiivissä.

— annetaan yleisiä ohjeita ja suosituksia sosiaalisen median verkostojen ja muiden julkisten alustojen tarjoajille siitä, miten rajoitetaan tarkistamattomista lähteistä peräisin olevan epäluotettavan ja virheellisen tiedon eli nk. valeuutisten ja vaihtoehtoisten faktojen leviämistä, sillä ne uhkaavat demokraattista prosessia etenkin vaalien alla.

18. antaa puheenjohtajan tehtäväksi toimittaa tämä päätöslauselma komissiolle, Euroopan parlamentille, neuvostolle, Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle ja EU:n neuvoston puheenjohtajavaltiolle Maltalle sekä Euroopan neuvoston paikallis- ja aluehallintoasiain kongressille.

Bryssel 24. maaliskuuta 2017.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Markku MARKKULA
